

INNEHÅLL:

BESLUT "NATURRESERVAT ÖSTBJÖRKA": 1996-08-14
REGISTERUPPGIFTER "NATURRESERVAT ÖSTBJÖRKA": 1996-08-14
SKÖTSELPLAN "NATURRESERVAT ÖSTBJÖRKA": 1996-08-14

LÄNSSTYRELSEN
DALARNA
Miljövårdsenheten
Jan Larspers

BESLUT: 1996-08-14
DNR: 231-12296-94 (2031)

UTÖKNING AV ÖSTBJÖRKA NATURRESERVAT, RÄTTVIKS KOMMUN
(5 bilagor)

BESLUT

Länsstyrelsen i Kopparbergs län förklarar med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1991:641) ett område, som avgränsas med innerkanten av en kraftigt punktstreckad linje på bifogad beslutskarta, bilaga 2, som naturreservat. När detta beslut vunnit laga kraft upphävs länsstyrelsens tidigare beslut den 22 augusti 1977, dnr 11.111 3324-74 samt länsstyrelsens beslut om fastställande av skötselplan den 9 februari 1987 dnr 11.119-3-79, rörande naturreservatet Östbjörka kalkstensravin.

Naturreservatets namn skall vara Östbjörka naturreservat.

Ändamålet med reservatet skall vara att bevara ett område med botaniska, geologiska och kulturhistoriska värden.

För området skall gälla de föreskrifter enligt 8-10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen (1976:484 omtryckt 1987:939, 9 § därefter ändrad 1991:1165) vilka anges nedan.

A. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 8 § NATURVÅRDSLAGEN OM INSKRÄNKNINGAR I RÄTTEN ATT FÖRFOGA ÖVER FASTIGHETEN INOM RESERVATET

Utöver vad som gäller i övrigt är det förbjudet att

1. uppföra byggnad eller anläggning,
2. spränga, gräva, schakta, muddra, utfylla, tippa eller dämna,
3. anlägga mark- eller luftledning,
4. avverka eller utföra annan skogsvårdande åtgärd utöver vad som framgår av skötselplanen,
5. skada växande eller döda - stående eller ikullfallna - träd och buskar, gräva upp eller plocka örter, mossor, svampar och lavar,
6. tillföra kalk, skogsgödsla eller använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel.

Punkt A4 och A6 innebär att bestämmelserna i 29 § skogsvårdslagen om bekämpning av skadeinsekter ej skall gälla inom naturreservatet. Uppkommer insektsskador på skog utanför naturreservatet som följd av att - i enlighet med reservatsföreskrifterna - åtgärder för att förebygga eller bekämpa insektsspridning inte vidtagits inom reservatet, bedöms frågan om ersättning härför enligt skadeståndsrättsliga regler.

Inom reservatet finns ett flertal kalkugnar som är registrerade som fasta fornlämningar. Enligt 6 § kulturminneslagen råder förbud att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada fast fornlämning.

B. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 9 § NATURVÅRDSLAGEN ANGÅENDE MARK-
ÄGARES OCH ANNAN SAKÄGARES SKYLDIGHET ATT TÅLA VISST INTRÄNG

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förplik-
tas tåla att de åtgärder vidtas inom området som framgår av bi-
fogad skötselplan, bilaga 3.

C. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 10 § NATURVÅRDSLAGEN OM VAD ALLMÄN-
HETEN HAR ATT IAKTTAGA INOM RESERVATET

Utöver vad som gäller i övrigt är det förbjudet att

1. skada växande eller döda - stående eller ikullfallna - träd
och buskar, plocka eller gräva upp örter, mossor, svampar
och lavar,
2. fånga eller insamla djur,
3. spränga, bryta loss eller med verktyg påverka berggrunden,
4. bortföra stenprover vare sig från fast klyft eller ur löst
liggande material,
5. cykla eller framföra motordrivet fordon.

D. FÖRESKRIFTER MED STÖD AV 9 § NATURVÅRDSFÖRORDNINGEN RÖRANDE
NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN AV RESERVATET

1. Länsstyrelsen fastställer de föreskrifter om naturvårdsför-
valtningen m.m. som framgår av skötselplanen, bilaga 3.
2. Naturvårdsförvaltare skall vara Länsstyrelsen i Kopparbergs
län.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Genom länsstyrelsens beslut den 22 augusti 1977 avsattes ett
ca 1,9 ha stort område norr om Östbjörka som naturreservat.
Skötselplanen för reservatet fastställdes den 9 februari 1987.
Området undersöktes 1990 som ett led i en rikstäckande invente-
ring av kalktallskogar. Av inventeringen framgick att ett om-
råde öster om reservatet med kalktallskog lämpligen borde ingå
i reservatet.

I samband med fastighetsreglering i området bedömdes det lämp-
ligt att ombilda reservatet, delar av kalktallskogen samt ett
område väster om reservatet till en fastighet. Denna fastighet,
Östbjörka 1:6, omfattar det ursprungliga reservatet samt utök-
ning enligt detta beslut. Fastigheten har under våren 1996 för-
värvat av naturvårdsfonden.

Till följd av att reservatet ökats ut har en revidering gjorts
av den ursprungliga skötselplanen från 1987.

Förslaget om utökning av reservatet skickades på remiss våren
1996. Utökningen tillstyrktes av remissinstanserna.

MOTIVERING TILL BESLUTET

De botaniska värdena i reservatet består främst av en mycket
artrik kalkpräglad flora innefattande bland annat tre kalkkrä-
vande och ovanliga ormbunksarter. Utökningen av reservatet
innebär att en större del av en för länet sällsynt kalktallskog
kommer att inrymmas i reservatet.

Reservatets främsta geologiska kvaliteter ligger i att den ra-
vinbildning som förekommer här, som företeelse i en revkalk-
stenskropp, är unik för Siljansområdet.

De kulturhistoriska värdena i reservatet utgörs av några väl
bevarade mindre fältkalkugnar.

En närmare beskrivning av området ges i bifogad skötselplan.

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, blankett 2:1.

Gunnar Björk

Jan Larspers

Bilagor:

1. Översiktskarta
2. Beslutskarta
3. Skötselplan
4. Registeruppgifter
5. Hur man överklagar, blankett 2:1

LÄNSSTYRELSEN	REGISTERUPPGIFTER	Bilaga 4
DALARNA		
Miljövårdsenheten	1996-08-14	

UPPGIFTER OM ÖSTBJÖRKA NATURRESERVAT

Namn:	Östbjörka naturreservat
Kommun:	Rättvik
Läge:	Ca 1 km norr om Östbjörka
Kartblad:	Ekonomiska kartan: 14F 2c
Gräns:	Innerkanten på den kraftigt punktstreckade linjen på bifogad beslutskarta, bilaga 2
Fastigheter:	Östbjörka 1:6
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen
Markägare:	Staten genom naturvårdsfonden
Areal:	5 ha
Naturtyper:	Barrskog
Landskapstyp:	Skogslandskap
Naturgeografisk region:	Sydligt boreala kuperade områden
Skyddsmotiv:	Geologiska, botaniska, zoologiska
Skyddsföreskrifter:	Indispensabla: A1-A7
Skyddsföreskrifter	
produktiv skogsmark:	A4, A7
Befintliga anlägg.: :	parkerings, informationstavlor
Planerade anlägg.: :	-
Skötselplan:	Föreskrifter under D
Inventeringar:	Se källuppgifter i skötselplanen

LÄNSSTYRELSEN	SKÖTSELPLAN	Bilaga 3
DALARNA		
Miljövårdsenheten	1996-08-14	

SKÖTSELPLAN ÖSTBJÖRKA NATURRESERVAT

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

I	ALLMÄN BESKRIVNING
1	ADMINISTRATIVA DATA
2	Grunden för beslutet samt föreskrifter
3	Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden
3.1	Natur- och kulturhistoriska förhållanden
3.2	Nuvarande markanvändning
3.3	Tillgänglighet
3.4	Slitage- och störningskänslighet

3.5 Källuppgifter

- II PLANDEL
- 1 DISPOSITION OCH SKÖTSEL AV MARK OCH VATTEN
- 1.1 Övergripande mål
- 1.2 Generella riktlinjer och åtgärder
- 1.2.1 Hävd av skogsområde
- 1.2.2 Fornvård
- 1.2.3 Uppföljning
- 1.3 Behandling av skötselområden
- 2 ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV
- 2.1 Övergripande mål
- 2.2 Riktlinjer och åtgärder
- 2.2.1 Tillgänglighet
- 2.2.2 Friluftsanläggningar
- 2.3 Utmärkning av naturvårdsobjektets gräns
- 2.4 Tillsyn
- 2.5 Dokumentation
- 3 FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Bilagor till skötselplanen:

- 1. Skötselplankarta
- 2. Dokumentation

SKÖTSELPLAN FÖR ÖSTBJÖRKA NATURRESERVAT, RÄTTVIKS KOMMUN

I ALLMÄN BESKRIVNING

- 1 ADMINISTRATIVA DATA
(Se registeruppgifter)
- 2 GRUNDEN FÖR BESLUTET SAMT FÖRESKRIFTER
(Se reservatsbeslutet)
- 3 ÖVERSIKTLIG BESKRIVNING AV BEFINTLIGA FÖRHÅLLANDEN

3.1 Natur- och kulturhistoriska förhållanden

Östbjörka kalkstensravin är nedskuren i en revkalkstens kropp. Ravinen har troligen bildats vid tappningen av en isdämnd sjö. På de branta ravinsidorna åskådliggörs meteoritnedslaget chockverkan på kalkstenen. Den av trycket söndersplittrade revkalkstenen har cementerats ihop och en unik kalkstensbreccia har bildats.

I den skuggiga ravinens botten rinner en mindre bäck med delvis underjordiskt lopp. De fuktiga förhållandena i ravinens tillsammans med kalkens inverkan ger ravinbotten och dess nedre sluttningar en mycket rik och kalkgynnad flora. Rena lövlundar omväxlar med ängsgranskog. Den senare finns främst på ravinsidornas nedre delar. Den sällsynta ormbunken finbräken förekommer här på den sydligaste lokalen i Sverige. I södra delen av reservatet finns en brant sydsluttning utan egentligt trädskikt och med glest stående enbuskar i buskskiktet. Typiska sydväxtbergarter som sötvedel och kungsljus påträffas i de öppna, torra gläntorna och i sluttningens övre delar, i bergsspringor, finns enstaka murruteförekomster.

Reservatet inrymmer kalktallskog i anslutning till Kalkberget i den nordöstra delen. Kalktallskogar är sällsynta i siljans-trakten (liksom på Sveriges fastland överhuvud taget) då kalkområdena i de flesta fall är uppodlade eller hyser andra vegetationstyper än tallskog.

I områdets norra, södra och östra delar finns stensättningar från några kalkugnar bevarade.

3.2 Nuvarande markanvändning

Området nyttjas idag främst för friluftsliv.

3.3 Tillgänglighet

Bilväg och parkeringsplats finns strax norr om reservatet. Bilväg går även till kalkbrottet öster om reservatet.

3.4 Slitage- och störningskänslighet

Områdets vegetation och flora är delvis mycket känslig för slitage. Det är därför nödvändigt att framhäva vikten av att besökare följer den i reservatet markerade stigen.

3.5 Källuppgifter

Björklund, M. & Garmo, A 1975. Inventering av floran i Östbjörka kalkberg. Specialarbete i gymnasiet.
Bjørndalen, J. E. 1986: Kalktallskogar som naturvårdsobjekt i Sverige. SNV rapport 3070.
Sjölander, L. 1978. Inventering av naturreservatet Östbjörka kalkstensravin. Länsstyrelsen.
Wennerholm H. Fältstudier och skötselplan för Östbjörka kalkstensravin, fastställd 87-02-09. Länsstyrelsen.

II PLANDEL

1 DISPOSITION AV MARK OCH VATTEN

1.1 Övergripande mål

Den allmänna målsättningen med områdets skötsel skall främst vara att bevara de botaniska värdena. Med de botaniska värdena menas dels biotopen i stort, dels enskilda sällsynta arter och deras ståndorter. Dessa arter och de ståndorter som de återfinns i är mycket känsliga för förändringar av de ekologiska faktorerna vattentillgång, konkurrens från andra arter, ljusförhållanden, temperatur och möjlighet till nyetablering. I skötselplanens allmänna målsättning innefattas även bevarandet av de kalkugnar som finns i reservatet.

1.2 Generella riktlinjer

1.2.1 Hävd av skogsområde (se bilaga 3)

Mål:

Granskogen skall i huvudsak tillåtas att utvecklas fritt mot ett naturskogsstadium I skötseln av området bör dock en viss beredskap finnas för riktade åtgärder med syfte att gynna den speciella flora som finns. Hållmarkstallskogen i skötselområde 4 skall skötas med inriktningen att den nuvarande karaktären skall bibehållas. Den sydvända kalksluttningen skall skötas så att den ljus- och värmekrävande floran gynnas.

Riktlinjer och åtgärder:

Vart femte år skall en genomgång av reservatet ske, varvid eventuellt behov av röjningar för att uppfylla syftet med skyddet utvärderas.

1.2.2 Fornvård

Befintliga kalkugnar skall skötas så att de inte skadas av uppväxande sly och så att de åskådliggörs för besökande. Skötseln skall ske i samråd med länsantikvarien.

1.2.3 Uppföljning

Områdets skötsel bör följas upp genom dokumentation av fasta provytor. Härvid skall särskilt förekomsten av de tre sällsynta ormbunkarna murruta, grönbräken och finbräken studeras. Den öppna kalkhållmarken bör likaledes ägnas särskild uppmärksamhet, eftersom här kan förväntas större förändringar än i den redan etablerade skogen.

1.3 Behandling av skötselområden

För varje skötselområde ges en beskrivning av naturförhållandena, en målsättning med områdets skötsel och en redovisning av de skötselåtgärder av istandsättnings- och underhållskaraktär som anses nödvändiga för att uppfylla denna målsättning.

Hösten 1981 genomfördes en stor del av de skötselåtgärder av istandsättningskaraktär som var nödvändiga varför skötselplanen främst tar upp de underhållsåtgärder som behövs vid den kontinuerliga skötseln av reservatet.

Skötselområde 1

Beskrivning:

Området utgörs av kalkbergets sydsluttning. I de övre branta klippornas skrevor växer tämligen rikligt med murruta. På de öppna torrängarna i sluttningen strax nedanför klipporna finns rika bestånd av sötvedel.

Målsättning:

Målsättningen med områdets skötsel är att bibehålla karaktären av öppen kalktorräng i sydsluttning med enstaka lågvuxna lövträdssolitärer och några enbuskar. Med andra ord behålla områdets nuvarande utseende för att gynna den kalkkrävande sydbergsfloran samt underlätta sötvedelns och andra värmekrävande och kalkgynnade arters expansion.

Underhållsåtgärder:

Återkommande röjningar av granföryngring, lövsly och enbuskar i det nu öppnade området vart 5:e-10:e år i mån av behov. De äldre granar som nu växer i sydbrantens nedre del kommer troligen att torka och dö. Genom röjningar av unggran i det område där de nu står förhindrar man att nya höga granar kommer upp som skuggar sydbranten samtidigt som torrängen utvidgas något på granskogens bekostnad.

Skötselområde 2

Beskrivning:

Vegetationen utgörs av granskog med lövträdsinslag. Fältskiktet är av friskfuktig ristyp med örtinslag. Kring bäcken och mot reservatets södra gräns är marken våt-fuktig men blir något torrare (frisk) mot norr. Fältskiktet är ställvis sparsamt utvecklat på grund av de tätta unggrangrupper som fanns här tidigare. Unggranen röjdes 1981. Lövträdsinslaget av sälg, björk och gråal är störst längs bäcken. Inga större botaniska värden finns i området. En kalkugn ligger i områdets sydöstra del.

Målsättning:

Frisk-fuktig gles ängsgranskog med lövträdsinslag, främst längs bäcken (fuktig lövlund), och rikt utvecklat örtfältskikt samt enstaka buskar.

Underhållsåtgärder:

Vid behov glesas de tätaste grandungarna ut för att möjliggöra etablering av fältskiktsarter. Lövbusskar som try, olvon, brakved tibast och vinbär sparas.

Skötselområde 3

Beskrivning:

En mindre ravin med tätare lövträds- och rikare fältskikt än omgivande hållmarker. Vattentillgången är större, vilket ger ett rikt fältskikt med bland annat grönyxne (*Coeloglossum viride*), brudgran (*Gymnadenia conopsea*) och blåsippa m m. I ravinen finns ett flertal äldre kalkstensbrott och en igenrasad ugn i norra delen av området. Mellan denna mindre ravin och huvudravinen utgörs vegetationen av blåbärsrisgranskog (skötselområde 2).

Målsättning:

Bibehålla den mindre ravinens rikare ört-fältskikt och hindra att området växer igen till tät granskog. Ravinen skall ha karaktären av gles lövskog med örttypsfältskikt.

Underhållsåtgärder:

Fortsatt röjning av eventuellt nytt unggranuppslag vart 5:e-10:e år.

Skötselområde 4

Beskrivning:

Gles hållmarkstallskog på kalkberggrund. Mellan de glest stå-

ende grova tallarna finns glest stående medelålders lövskog. Buskskikt av enbuskar (ofta stora täta snår) och en del lövsly. I södra delen utgörs fältskiktet av torr grästyp med örtinslag. I den nordligaste delen av fältskiktet delvis av torr ristyp. Torrmarksväxter som låsbräken, rosettjungfrulin, kattfot, fältgentiana, brudsporre och mosippa förekommer. I områdets mellersta del finns en kalkugn.

Målsättning:

Områdets nuvarande karaktär av gles hållmarkstallskog med enbuskar på kalktorrängsunderlag skall bibehållas. Denna vegetationstyp, som man främst förknippar med gotländska förhållanden, torde vara unik i dessa delar av landet. Invandring av gran och förtätning av enbusksmattorna samt en övergång från örtgrästyp till ristyp skall förhindras.

Underhållsåtgärder:

Återkommande röjningar av granbuskar var 5:e-10:e år. Eventuellt fortsatt röjning och gallring av lövsly, enbuskar och ungtrallar vart 5:e-10:e år i mån av behov.

Skötselområde 5

Beskrivning:

Skogsområde i och intill ravinen som varierar från tät granskog till lövdominerad f.d. slåttermark och kärrmark. Åt öster är skogen torrare och glesare med inslag av tall och en bland grannarna. I hela området är fältskiktet mycket artrikt tack vare kalkpåverkan.

Målsättning:

Blandskog som med tiden närmar sig ett naturskogsstadium. Bevarade värden knutna till de områden som har särskilda botaniska kvalitéer.

Underhållsåtgärder:

Röjning av gran i de lövdominerade partierna, särskilt i de ljusexponerade slänter med mycket rik flora som finns i ravinbotten. Detta bör ske vid behov eller ca vart 10:e år.

2 ANORDNINGAR FÖR REKREATION OCH FRILUFTSLIV

2.1 Övergripande mål

Ändamålet med reservatet är främst att bevara områdets botaniska, och i viss mån geologiska och kulturhistoriska värden. Reservatet hyser en sällsynt flora som är mycket känslig för slitage, ändrade ekologiska förhållanden m.m. Samtidigt ingår i målsättningen att ge besökare möjlighet att se den märkliga ravinen, den rika växtligheten och kalkugnarna. Behovet av en kraftig kanalisering av besökare är därav uppenbar, liksom behovet av information för att förhindra att vegetationen skadas.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Tillgänglighet

Reservatets tillgänglighet skall inte förändras. En grusväg går strax norr om reservatet och en markerad rundslinga finns i reservatet. Någon förbättring av tillgängligheten genom utökning av ledsystemet eller höjning av rundslingans kvalitet skall ej utföras.

2.2.2 Friluftsanläggningar

Beskrivning:

Vid reservatets nordvästra hörn i anslutning till grusvägen norr om reservatet finns en mindre parkeringsplats och en informationstavla. På informationstavlan finns föreskrifter för reservatet och en karta. Vägvisare till reservatet finns vid vägkorsningarna i Östbjörka by. Från vägen norrom reservatet går en markerad rundslinga genom reservatet. Stigens början vid vägen är markerad med en orangefärgad stolpe. Stigen är markerad med färgmärkta stolpar och färgmarkering på träd.

Målsättning:

För att undvika onödigt slitage på vegetationen måste en stark

kanalisering till befintlig rundslinga eftersträvas. En sådan kanalisering är endast möjlig om det klart framgår var stigen går och att besökare bör undvika att gå vid sidan av denna stig. Några ytterligare anordningar för att öka tillgängligheten eller antalet besökare bör ej eftersträvas. Behov av dass eller soptunnor torde inte föreligga med nuvarande besöksintensitet.

Åtgärder:

På den informationstavla som finns vid parkeringen skall information om reservatets natur- och kulturvärden samt reservatsbestämmelserna finnas. Denna information finns redan framtagen. Vidare finns en informationsfolder som skall hållas tillgänglig i låda på skyltstället samt vid Rättviks turistbyrå. Den markerade stigen skall skötas så att uppmärkning och spångning av känsliga sträckor hålls i gott skick. Eventuellt skräp hopsamlas vid tillsyn.

2.3 Utmärkning av naturvårdsobjektets gräns

Utmärkningen av reservatsgränsen skall underhållas och utföras enligt svensk standard (SIS 03 15 22).

2.4 Tillsyn

Tillsyn skall utföras av förvaltaren.

2.5 Dokumentation: (se bilaga 2)

Utlagda provytor skall följas upp och noggrant studeras för att följa eventuella förändringar i florans sammansättning. Observerade förändringar skall ligga till grund för eventuell modifiering av skötselåtgärder. De sällsynta arternas utveckling skall noggrant dokumenteras. Dokumentation och uppföljning skall ske genom Länsstyrelsens försorg.

3. FINANSIERING AV NATURVÅRDSFÖRVALTNINGEN

Tillsyn och underhåll av leden: 1 dagsverke/år = 1500 kr/år.

Övriga underhållsåtgärder, röjning o dyl.: 5 dagsverken vart 10:e år = 750 kr/år.